

Innst. 337 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 13 S (2010–2011)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2010

Til Stortinget

1. Sammendrag

Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for valgperioden 2009–2013 består av følgende representanter:

<i>Medlemmer</i>	<i>Personlige varamedlemmer</i>
Gunvor Eldegard (A), leder	Else-May Botten (A)
Christian Tybring-Gjedde (FrP), nestleder	Arne Sortevik (FrP)
Freddy de Ruiter (A)	Thor Erik Forsberg (A)
Lars Myraune (H)	Anders B. Werp (H)
Hallgeir H. Langeland (SV)	Christina Nilsson Ramsøy (Sp)

Komitévervene er fordelt som følger:

<i>Komité</i>	<i>Medlemmer</i>
Presidentkomiteen	Gunvor Eldegard
Styringskomiteen	Gunvor Eldegard og Christian Tybring-Gjedde
Politisk komité	Gunvor Eldegard og Christian Tybring-Gjedde
Budsjettkomiteen	
Forsvarskomiteen	Lars Myraune
Teknologikomiteen	
PR-komiteen	Freddy de Ruiter

1.1 Generelt

Den vesteuropeiske unions parlamentariske forsamling (VEU PA) ble opprettet i 1954 og består av 115 faste representanter fra de ti medlemslandene (Belgia, Frankrike, Tyskland, Hellas, Italia, Luxem-

bourg, Nederland, Portugal, Spania og Storbritannia). I tillegg møter de ti tilknyttede medlemslandene (Bulgaria, Den tsjekkiske republikk, Estland, Latvia, Litauen, Romania, Slovakia, Slovenia, Polen og Ungarn), representanter for de tre assosierte medlem-

mene (Island, Norge og Tyrkia), observatørlandene (Danmark, Finland, Irland, Sverige og Østerrike), samt andre observatører og inviterte gjester.

Forsamlingens hovedoppgave er å følge opp EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik (CFSP), og den kalles derfor Den europeiske sikkerhets- og forsvarsforsamlingen (European Security and Defence Assembly – ESDA). Den utarbeider rapporter og vedtar anbefalinger og uttalelser om forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål som oversendes VEUs permanente Råd (regjeringssiden). Rådets oppgaver ivaretas de facto av EUs sikkerhetspolitiske komité (PSC). Forsamlingen er også et formelt bindeledd til NATO.

Forsamlingen møtes til sesjoner to ganger årlig i Paris. Den ledes av Presidentkomiteen, som møtes jevnlig. I tillegg finnes følgende faste fagkomiteer: Politisk komité, Forsvarskomiteen, Teknologikomiteen, PR-komiteen, Budsjett- og administrasjonskomiteen og Komiteen for prosedyrespørsmål.

Som assosierte medlemmer deltar de fem norske representantene fullt ut under de to årlige sesjonene og i komitémøtene, men har ikke stemmerett i plenum. De oppnevnte varamedlemmene deltar bare i hovedsesjonene og kan ikke tre inn i fagkomiteene i de faste medlemmenes fravær. Utover de regulære komitémøter under sesjonene deltok de faste medlemmene fortløpende i komitémøter i løpet av 2010.

Den norske delegasjonen besluttet under konstitueringsmøtet i 2009 å prioritere deltakelse i politisk komité. Bakgrunnen for dette er erkjennelsen av den særskilte betydningen denne komiteen har i forsamlingen. Følgelig deltar både delegasjonens leder og nestleder i denne komiteen.

1.2 Hovedspørsmål

Det sentrale tema under begge hovedsesjonene i 2010 var nedleggelsen av VEU og, i forlengelsen av dette, hvordan man i fremtiden kan sørge for parlamentarisk kontroll med EUs forsvars- og sikkerhetspolitikk. VEUs råd vedtok 31. mars 2010 å si opp den såkalte modifiserte Brussel-traktaten av 1954 og de forpliktelser som følger av denne. VEU/ESDA og dens parlamentarikerforsamling vil derfor bli oppløst i juni 2011. Den direkte årsaken til vedtaket var ikrafttredelsen av EUs Lisboa-traktat i desember 2009 og det faktum at Lisboa-traktaten dekker de forsvarspolitiske klausuler som tidligere har ligget i VEU. En rekke toneangivende land i VEU argumenterte dermed for at VEU som organisasjon var overflødig.

Nyheten om at VEU skulle nedlegges, satte i gang stor aktivitet i VEUs parlamentarikerforsamling med tanke på å finne et nytt alternativ til dagens forsamling. Dette ut fra argumentet om at det er behov for mellomstatlig kontroll med og oppfølging av EUs

forsvars- og sikkerhetspolitikk. Etter forsamlingens eget syn ville den, i kraft av erfaring, kompetanse og innarbeidede rutiner for kontakter med nasjonale parlamenter, kunne inneha en sentral rolle i et innsyns- og kontrollregime. Det ble også lagt vekt på at VEUs parlamentarikerforsamling allerede hadde et administrativt hovedkvarter som kunne håndtere slike oppgaver. Ytterligere argumenter anført under sesjonene var at de nasjonale parlamenter måtte stå for denne kontrollen, all den tid de godkjenner forsvarsbudsjettene, godkjenner innkjøp av forsvarsmateriell og bestemmer soldaters deltakelse i militære operasjoner. I forlengelsen av dette ble det uttrykt bred motvilje mot å la Europaparlamentet få økt innflytelse over EUs utenriks- og sikkerhetspolitikk, som er definert som et mellomstatlig anliggende.

En rekke av parlamentene blant VEUs medlemmer fremmet i løpet av 2010 forslag til hvordan et nytt interparlamentarisk organ skal se ut. Ut fra forslagene og debatter under sesjonene ble det arbeidet henimot at forsamlingen skulle presentere et omforent forslag til et nytt organ. VEU PA har imidlertid ingen beslutningsmyndighet med hensyn til etableringen av et nytt organ. Beslutningsmyndigheten ligger i henhold til Lisboa-traktaten hos EU-landenes parlamenter og Europaparlamentet.

For den norske delegasjonen har spørsmålet om tredjelandsdeltagelse i et nytt interparlamentarisk organ i regi av EU vært viktig. Spesielt med tanke på Norges deltakelse i en rekke av EUs krisehåndteringsoperasjoner og som aktivt medlem av NATO.

Et sentralt tema under begge sesjonene var nedrustning og ikke-spredning av masseødeleggende våpen. Under høstsesjonen var delegasjonsleder Gunvor Eldegard aktiv i denne debatten. Hun roste den positive utviklingen man hadde sett det siste året på nedrustningsområdet og viste til den nye START-avtalen, det positive resultatet fra tilsynskonferansen i New York i mai 2010 og atomsikkerhetstoppmøtet, som positive skritt på veien mot en verden fri for atomvåpen. Eldegard pekte på at nedrustning i Vest-Europa og USA ville være et viktig middel for å underbygge intensjonene om ikke-spredning av atomvåpen i resten av verden.

I den øvrige debatten ble det pekt på at situasjonen i Iran var uforandret til tross for vidtrekkende FN-sanksjoner med mål om å presse landet til å gi opp sitt atomprogram. Under vårsesjonen understreket nestleder Christian Tybring-Gjedde behovet for strenge sanksjoner overfor Iran og viste til sikkerhetsrådets beslutning om dette. Situasjonen måtte følges meget nøye, og det kunne ikke utelukkes at ytterligere tiltak ble nødvendig. I denne sammenheng viste Tybring-Gjedde til USAs arbeid for et strengere regime enn det som er vedtatt i FN og understreket at det internasjonale samfunnet måtte stå samlet for å

sikre at Iran forstår alvoret i situasjonen. Under høstsesjonen erkjente forsamlingen at Iran ut over året hadde fortsatt anrikningen av uran. Forsamlingen anbefalte derfor at man forbereder enda strengere sanksjoner enn de som er stipulert i sikkerhetsrådsresolusjon 1929, for å få Iran til å overholde sine internasjonale forpliktelser.

Høstsesjonen sammenfalt i tid med urolighetene på Korea-halvøya. Forsamlingen uttrykte sterk bekymring for situasjonen, som ble betegnet som den verste på 50 år. Nord-Koreas bombing av øya Yeongpyeong ble omtalt som en klar provokasjon som bidro til ytterligere destabilisering av regionen. Det ble også uttrykt bekymring for avsløringene av en ny fasilitet for anrikning av uran i Nord-Korea og landets manglende vilje til å stoppe sitt atomprogram og utviklingen av ballistiske missiler. Forsamlingen anmodet EU om å støtte USA og Kina i bestrebelsene med å stabilisere situasjonen på Korea-halvøya og anmodet samtidig Kina om å støtte sanksjonene mot Nord-Korea, slik de er nedfelt i sikkerhetsrådsresolusjon 1874.

Forsamlingen tok i høstsesjonen til orde for økt og bedret samarbeid mellom EU og NATO. Den fastlåste situasjonen man nå var vitne til, ble betegnet som fortærende. Det ble påpekt at de to organisasjonene hadde omtrent de samme medlemmene og at det derfor burde være mulig med større koordinering av den sivile og militære innsatsen i krisehåndteringsoperasjoner. Forsamlingen så det som positivt at NATOs nye strategiske konsept åpnet for bedret samarbeid med EU. Forsamlingen anmodet videre om at den USA-lanserte dialogen om missilforsvar måtte fortsette å inkludere både NATO og Russland for å sikre en høy grad av transparens og tillit mellom partene. Sett i lys av at EU så langt hadde unngått en generell diskusjon om missilforsvar, anbefalte forsamlingen å lansere en bred debatt om missilforsvar i Europa, med det mål for øye å utvikle et konsept sammen med både NATO og Russland.

Under høstsesjonen tok delegasjonsleder Gunvor Eldegard opp situasjonen i Afghanistan og understreket behovet for at det internasjonale samfunn må stå sammen hvis man skal kunne overlevere sikkerhetsansvaret i Afghanistan til afghanske sikkerhetsstyrker og hvis man skal klare å overholde 2014 som frist for uttrekning av NATOs styrker. Samtidig påpekte Eldegard at det også hviler et ansvar på både de afghanske styresmakter og befolkningen generelt. Hun understreket at det var viktig med eierskap til transisjonsprosessen. Dette innebar at opprørsgruppene måtte inkluderes i dialogen og bli en del av løsningen, samtidig som man tok vare på kvinners rettigheter og barns mulighet til skolegang.

Andre viktige temaer under sesjonene var EUs forhold til Vest-Balkan, Europas frosne konflikter,

piratvirksomheten utenfor Afrikas Horn, planlegging og gjennomføring av EUs krisehåndteringsoperasjoner og europeisk samarbeid om innkjøp av militære helikoptre.

1.3 Delegasjonens arbeid i 2011

VEUs parlamentarikerforsamling opphører formelt å eksistere i juni 2011. Fram til den tid vil delegasjonen delta i relevante komitémøter og den siste ordinære sesjon som finner sted i mai 2011. Videre vil delegasjonen nøye følge utviklingen i diskusjonene rundt etableringen av et nytt interparlamentarisk organ for kontroll med EUs sikkerhets- og forsvarspolitik, samt promotere norsk deltagelse i et slikt organ i regi av EU.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Laila Gustavsen, Eva Kristin Hansen, Svein Roald Hansen, Sverre Myrli, Tore Nordtun og Willy Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Morten Høglund, Siv Jensen, Peter N. Myhre og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen og lederen Ine M. Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, har merket seg at den norske delegasjonen har deltatt aktivt i Den vesteuropeiske unions (VEUs) viktigste debatter, og vært særlig aktiv i debattene rundt nedrustningsspørsmål, (herunder START-avtalen og det positive resultatet fra tilsynskonferansen i New York i mai 2010) og vært aktiv i diskusjonene om Iran-spørsmålet, Korea-konflikten, samarbeidet EU–NATO og Afghanistan-konflikten.

Komiteen er kjent med beslutningen om å nedlegge VEU fra juni måned i år. Komiteen har merket seg VEUs parlamentarikerforsamlings aktive arbeid med sikte på å finne et nytt alternativ til dagens VEU-forsamling, men registrerer at en hittil ikke har fått på plass noe nytt interparlamentarisk organ for kontroll med og deltagelse i EUs sikkerhets- og forsvarspolitik som kan promotere norsk deltagelse og norske synspunkter. Komiteen støtter arbeidet og målsettingen om å etablere et nytt interparlamentarisk organ. Komiteen anser det som særlig viktig å få på plass et organ som kan åpne for norsk parlamentarisk deltagelse, hvor bl.a. norsk forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid med EU og øvrige nasjoner står på dagsordenen.

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 13 S (2010–2011) – Årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2010 – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 18. mai 2011

Ine M. Eriksen Søreide
leder

Ivar Kristiansen
ordfører